

СИТУАЦИОННО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИ
ПОДХОД КЪМ ПЕРСОНАЛНАТА
ОХРАНА НА ЗАСТРАШЕНИ МАГИСТРАТИ

Светослав Хаджийски*

SITUATIONAL AND
PSYCHOLOGICAL APPROACH
TO THE PERSONAL SECURITY
OF ENDANGERED JUDGES, PROSECUTORS,
AND INVESTIGATORS

DOI: 10.54664/FDSH1807

Svetoslav Hadzhiyski

Abstract: This article focuses on the situational and psychological approach that can enhance the effectiveness of the protection of endangered judges, prosecutors, and investigators. The idea was raised that risk assessment and the implementation of security would be more effective if the situation is viewed in a different way from the ordinary approach. The phenomenological view allows for a larger interpretation, which includes personal and external factors.

Keywords: personal security; psychological situation; phenomenology; danger

Магистратите са особен вид държавни служители, които реализират професионалната си дейност в особени, не рядко екстраординарни условия. Бидейки на „фронтовата линия“ на защита на закона и правовия ред, те често са обект на различни заплахи. Изказани или не такива съществуват за ангажираните, както в наказателното, таки и в административното про-

* **Светослав Хаджийски** – Докторант в катедра „Национална Сигурност“, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ Велико Търново, e-mail: svet76.crazy.bg@abv.bg

изводство. Това налага специално внимание и грижа за тяхната сигурност.

Персоналната охрана на съдии, прокурори и следователи е една от дейностите на Главна дирекция „Охрана“ към министъра на правосъдието, регламентирана в чл. 391 от Закона за съдебната власт и подробно уредена в специална инструкция на Министъра на правосъдието.

Дейността включва осигуряване на защита на застрашени във връзка с работата си съдии, прокурори и следователи и на техните близки, предотвратяване и недопускане извършването на неправомерни действия спрямо магистратите и близките им, осигуряване на безопасни условия за изпълнение на им служебните задължения и оказване на възпиращо въздействие по отношение на трети лица, подготвили извършването на неправомерни действия спрямо тях.

Ефективното изпълнение на тази дейност, която може да се отнесе към „извънредните“, изисква освен добро оперативно планиране и специална подготовка на ангажираните пряко или косвено служители. Същата би била непълна, ако не включва изучаване на влиянието на психологическите феномени и техните конкретни проявления. Като се отчита факта, че всеки случай, при който се налага персонална охрана на магистрат е уникален и изисква индивидуална оценка, следва да се отбележи, че това се отнася и до психологическата. В този смисъл следва да се вземат предвид характерови особености, отношения, съществуващи зависимости, диспозиции, интереси, потребности, навици и привички на застрашените. Повечето от тях изискват специално изследване, което при една реална заплаха е обективно затруднено и дори невъзможно. А липсата на системни такива, налага необходимостта от търсене на по-общ психологически подход, който да свързва личност и ситуация.

Според стандартното разбиране ситуацията се определя като особено състояние или набор от обстоятелства, касаещо определен времеви отрязък и сравнително ограничен кръг на променливи и постоянни величини. Обикновено под ситуация

се разбира нещо външно, в което човек попада или стечение на обстоятелства. По отношение на заплашен или застрашен магистрат¹ под ситуация се разбират обстоятелства, които я характеризират. Това е уникална констелация на условия, участници и действия. Нейното разбиране и оценка на риска включва отговори на такива въпроси от фактологията като: кой е заплашен, от кого, как, предишни заплахи, реална или не заплаха, сужебна ангажираност, връзка между работа и заплаха, служебен статус, ресурси за справяне и пр. Подобна оценка съдържа елементите на ситуация, но разбираана в ординарния си, предимно външен аспект. Тя е важна и необходима за оперативното планиране на охраната. За психологическата оценка – също, защото дава необходимата връзка с реалността. Но само толкова. Психологическият поглед на *ситуацията* допуска нейното разбиране в дискурса на феноменологията. В този смисъл същата се определя като „оперативното поле на психиката, където се преживяват потенциално най-неотложните аспекти на света и своя живот и където се формира и задейства план за конкретни поведенчески актове.“ (Минчев 2013:33). От тази страна погледната ситуацията губи стандартното си значение на опосредствани или не външни обстоятелства и се свързва с базисното понятие на психологията – преживяване. От друга страна, но в подобен личностен контекст В.Стоянов утвърждава, че „Ситуацията е субективна организация на опита, чиито център е индивидът“ (Стоянов 2004: 42–48). Връзката на ситуацията с опита се обуславя от факта, че ситуационният репертуар на индивида е съставен от всякакъв вид опит, чиито елементи го структурират. Тук следва да се отбележи, че една заплаха, реална или въображаема може да се приеме или не за ситуация. Във всеки случай обаче тя става час от *ситуационен репертуар*², защото при този тип обекти

¹ Следва да се прави разлика между заплаха и застрашеност, не всяка заплаха представлява застрашеност.

² Ситуационният репертуар е съвкупността от разпознаваеми от индивида ситуации. Б. Минчев с. 72.

същият се основава на обобщено познание в областта на безопасността. В „образа на света“ на магистрата съзнавано или не присъства заплахата, независимо от субективното ѝ оценяване. Това се подкрепя от феноменологичното обяснение, че всеки човек има специфичен набор от *теми*.³ Сигурност/несигурност са „теми“, които вероятно присъстват и дават рамката на определен тип ситуации, защото са свързани с областите на интерес. Но това не става директно, защото между темата и ситуацията има едно междинно звено, определяно като *феномен*. Той е съставен от предишни ситуации, споделящи общи крайни ефекти като например, агресия, страх, фрустрация. В случая при застрашените обекти и темите и феномените не е задължително да са свързани с определен опит. Ситуацията, която се проявява е просто тематично насочено преживяване, възприемано чрез опита въобще. Това естествено се случва с решаващото участие на *Аза*, който олицетворява субектността на ситуацията. Поради това „крилатата фраза на Г. Олпорт, че човек сам създава ситуацията на които реагира“. (Минчев 2013:146)

От така накратко представения феноменологичен подход към ситуацията могат да се направят няколко извода, касаещи психологическата страна на оценката в случаите на застрашеност на магистрати изискващи специализирана намеса за защита.

1. Обективната затрудненост за провеждане на стандартни личностно насочени проучвания, частично може да се компенсира с преценка на ситуацията на конкретния обект.

2. Доколкото ситуационисткият подход по своето естество е универсален и аксиоматичен, той не изисква изследване със специализиран инструментариум.⁴

³ Темата се определя като насока на преживяване, при което обективното съдържание на външния свят се среща със слоевете на личността. В зависимост от опита, те ими задават нови ситуации, или възпроизвеждат наличния ситуационен репертуар. Б. Минчев, с.529

⁴ Какъвто още не е създаден, въпреки утвърждаването от поддръжниците, че понятията, свързани със ситуацията са достъпни за емпирично описание и анализ.

3. Ориентирането в ситуацията на обекта при всеки отделен случай е необходима, защото, разглеждана в този контекст, тя има подбудителна функция и може да предизвика определени поведения.

4. Феноменологичният подход към ситуацията дава възможност за връзка на външните обстоятелства с вътрешните преживявания в оценката на риска.

5. В изследователски план може да се направи опит за очертаване на общ за магистратите „*ситуационен тезаурус*“⁵, като характерен ситуационен репертуар.

6. Феноменологичният ситуационистки подход не изключва в отделни случаи по преценка на обстоятелствата, да се проучат някои личностни особености, като например „ диспозицията за застрашеност/сигурност“ на застрашения обект. (Хаджийски 2022:112–114)

БИБЛИОГРАФИЯ / REFERENCES

1. **Закон за съдебната власт.** (2021), Сиела. // *Zakon za sadebnata vlast.* (2021), Siela

2. **Минчев, Б.** (2013) Психология. Сиела, София. // *Minchev, B.* (2012) *Psihologia.* Siela, Sofia.

3. **Стоянов, В.** (2004). Ситуациите като психическа реалност. Варна, Спидо ЕООД. // *Stoyanov, V.* (2004). *Situatciite като psihicheska realnost.* Varna, Spido EOOD.

4. **Хаджийски, Д.** (2022) Психология на личната сигурност. Фабер, В.Търново // *Hadzhiyski, D.* (2022) *Psihologia na lichnata sigurnost.* Faber, V.Turnovo .

5. **Slovic, P.** (2000). *The Perception of Risk.* Earth Publications Ltd.

⁵ Съвкупност от характерните и реално преживявани ситуации в дадена култура, общност, професия или поколение.